

УДК [355.233.2(1-622НАТО):316.7]:82-96
DOI <https://doi.org/10.32999/ksu2413-1865/2025-112-8>

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ОФІЦЕРІВ ОПЕРАТИВНОГО РІВНЯ У ДЕРЖАВАХ-ЧЛЕНАХ НАТО В НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Колодка Юлія Олександрівна,
ад'юнкт кафедри іноземних мов навчально-наукового центру іноземних мов
Національний університет оборони України
juldar525@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-2904-961X>

Метою дослідження є визначення теоретичних засад і узагальнення практичного досвіду розвитку міжкультурної компетентності офіцерів оперативного рівня у державах – членах НАТО на основі аналізу сучасної науково-педагогічної літератури, нормативних документів, а також з'ясування методів розвитку цієї компетентності в умовах військової освіти. У роботі акцентовано увагу на значенні міжкультурної компетентності як інтегративної професійно-особистісної характеристики військовослужбовців, що забезпечує їхню успішну взаємодію у багатокультурному середовищі та підвищує рівень оперативної взаємосумісності у межах коаліційних структур. У процесі дослідження застосовано комплекс взаємопов'язаних **методів**: теоретичних (аналіз, синтез, порівняння, класифікація та узагальнення науково-педагогічних джерел), контент-аналіз наукових і нормативних матеріалів, а також узагальнення практичного досвіду країн НАТО (США, Канади, Німеччини, Норвегії, Румунії, Фінляндії). **Результати.** У статті обґрунтовано, що розвиток міжкультурної компетентності офіцерів у державах НАТО відбувається через інтеграцію професійно орієнтованого мовного навчання, культурно-психологічної підготовки та практичних форм навчання, спрямованих на розвиток комунікативної гнучкості, емпатії й лідерства. Узагальнення міжнародного досвіду засвідчило, що у військовій освіті застосовуються сучасні методи – тренінги, рольові ігри, моделювання, симуляції та технології Wargaming. Доведено успішність імерсивних освітніх симуляцій (зокрема програм CAMO, OLCTS, 3D-навчальних сценаріїв), що сприяють розвитку навичок міжкультурної взаємодії у середовищі, наближеному до реального. Установлено, що міжкультурна компетентність у країнах НАТО розглядається не лише як когнітивне утворення, а як стратегічний елемент оперативної культури, необхідної для забезпечення взаємосумісності у спільних операціях. Окремо розкрито досвід Фінляндії, де симуляційні методи типу Wargaming спрямовані на розвиток культурної чутливості, аналітичного мислення й навичок прийняття рішень у багатонаціональних оперативних контекстах. **Висновки.** Здійснене дослідження доводить, що міжкультурна компетентність є базовим компонентом професійної підготовки офіцерів оперативного рівня у державах НАТО та визначальним чинником плідної міжнародної співпраці. Вона забезпечує розвиток здатності до толерантності, культурної адаптивності та продуктивного міжособистісного спілкування. Для Збройних Сил України впровадження подібних методів має стратегічне значення, адже сприяє адаптації системи військової освіти до стандартів Альянсу, підвищенню рівня взаємосумісності Збройних Сил України та посиленню обороноздатності держави.

Ключові слова: міжкультурна компетентність, офіцери оперативного рівня, військова освіта, НАТО, симуляційне навчання, рольові ігри, взаємосумісність.

THEORETICAL AND PRACTICAL ASPECTS OF DEVELOPING INTERCULTURAL COMPETENCE AMONG OPERATIONAL-LEVEL OFFICERS IN NATO MEMBER STATES IN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL LITERATURE

Kolodka Yulia Oleksandrivna,
PhD student
Department of Foreign Languages, Educational and Scientific Center
for Foreign Languages
National Defense University of Ukraine
juldar525@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-2904-961X>

The purpose of the study is to identify the theoretical foundations and summarize the practical experience of developing intercultural competence among operational-level officers in NATO member states based on the analysis of modern scientific and pedagogical literature, regulatory documents, and to determine key methods for fostering this competence within the context of military education. The paper emphasizes the importance

of intercultural competence as an integrative professional and personal characteristic of military personnel that ensures their effective interaction in multicultural environments and enhances the level of operational interoperability within coalition structures. The study applies a complex of interrelated **methods**: theoretical (analysis, synthesis, comparison, classification, and generalization of scientific and pedagogical sources), content analysis of academic and normative materials, and synthesis of practical experience from NATO countries (the United States, Canada, Germany, Norway, Romania, and Finland). **Results.** The article substantiates that the development of intercultural competence among officers in NATO states occurs through the integration of professionally oriented language training, cultural and psychological preparation, and practical learning forms aimed at developing communicative flexibility, empathy, and leadership. The synthesis of international experience demonstrates that modern educational methods – training sessions, role-playing, modeling, simulations, and Wargaming technologies – are actively applied in military education. The study highlights the effectiveness of immersive educational simulations (such as CAMO, OLCTS, and 3D training scenarios), which foster the development of intercultural interaction skills in environments close to real operational contexts. It is established that intercultural competence in NATO countries is considered not only a cognitive construct but also a strategic element of operational culture necessary for achieving interoperability in joint missions. The Finnish experience is particularly noted, where simulation-based methods, including Wargaming, are aimed at developing cultural sensitivity, analytical thinking, and decision-making skills in multinational operational settings. **Conclusions.** The conducted research confirms that intercultural competence is a fundamental component of professional training for operational-level officers in NATO countries and a crucial factor in effective international cooperation. It contributes to the development of tolerance, cultural adaptability, and productive interpersonal communication. For Ukrainian Armed Forces, the implementation of such methodologies is of strategic importance, as it supports the adaptation of the national military education system to NATO standards, enhances the interoperability of the Armed Forces of Ukraine, and strengthens the country's defense capabilities.

Keywords: *intercultural competence, operational-level officers, military education, NATO, simulation-based learning, role-playing, interoperability.*

Вступ. У сучасних умовах збройної агресії російської федерації та розширення міжнародної підтримки України, міжкультурна компетентність військовослужбовців набуває нового змісту. Її значущість виходить за межі миротворчого контексту й охоплює низку актуальних напрямів: взаємодію з іноземними контингентами, участь у спільних навчаннях, інтеграцію до процедур НАТО, роботу в багатокультурних професійних колективах, комунікацію з цивільним населенням та представниками міжнародних структур. Саме в цьому контексті розвиток міжкультурної компетентності виступає важливим чинником забезпечення взаємосумісності Збройних Сил України зі Збройними силами держав-членів НАТО. Взаємосумісність, у свою чергу, є необхідною умовою успішної участі у спільних миротворчих, оборонних і стабілізаційних операціях, сприяє єдності оперативних процедур, підвищенню готовності військових підрозділів та формуванню взаємної довіри між партнерами. Її досягнення становить ключовий напрям трансформації Збройних Сил України та поступової інтеграції у євроатлантичний безпековий простір. На офіційному сайті Командування НАТО з розвитку стратегічних військових операцій визначення поняття «взаємосумісність» трактується як «здатність різних систем, організацій та країн працювати разом злагоджено, успішно та результативно» (NATO's Strategic Warfare Development Command). У рамках НАТО це поняття охоплює набагато більше процесів, ніж просто використання однакового обладнання або сумісного

програмного забезпечення. Це означає гармонізацію доктринальних підходів, навчально-підготовчих процесів, процедур і професійної культури держав-членів НАТО та їхніх партнерів з метою досягнення високого рівня злагодженості й узгодженості під час планування та проведення спільних операцій. Для НАТО оперативна взаємосумісність – це не зручність. Це стратегічна необхідність.

«Міжкультурна компетентність» сьогодні є одним із ключових понять у педагогічній та військово-педагогічній науці, яке активно інтегрується в систему підготовки офіцерів. Упродовж останніх років воно стало об'єктом міждисциплінарних досліджень, зокрема у сфері економіки, соціології, психології, педагогіки та військових наук. Розвиток міжкультурної компетентності розглядається не лише як інструмент успішної глобалізації, а й як засіб збереження культурного різноманіття, забезпечення взаєморозуміння та підвищення результативності взаємодії в багатонаціональних структурах. Для офіцерів оперативного рівня НАТО міжкультурна компетентність набуває особливого значення, оскільки безпосередньо впливає на якість прийняття рішень, успішність координації дій з військовослужбовцями держав-партнерів та зниження ризику міжкультурних непорозумінь у багатонаціональних операціях. Останнім часом міжкультурну компетентність досліджували науковці з різних галузей, проте існує недостатньо досліджень, що досліджували міжкультурний досвід офіцерів НАТО та розвиток їхньої міжкультурної компетентності.

Людина, яка володіє міжкультурною компетентністю, взаємодіє та розуміє людей з чужих культур, їхні специфічні концепції в сприйнятті, мисленні, відчуттях і діях, має на меті досягнення конкретних цілей від міжкультурної взаємодії та виявленні у цьому процесі своєї активної позиції.

Теоретичне обґрунтування проблеми.

Проблема розвитку міжкультурної компетентності офіцерів оперативного рівня у державах-членах НАТО ґрунтується на сучасних педагогічних, психологічних та соціокультурних підходах до професійної підготовки фахівців. У працях сучасних науковців (О. Галіцан, Т. Молнар, О. Тищенко, Г. Кравченко, О. Пришляк, В. Павлюк, О. Сніговська, О. Рембач) міжкультурна компетентність визначається як інтегративна професійно-особистісна якість, що поєднує знання, уміння, цінності й установки, необхідні для успішної взаємодії у полікультурному середовищі. У військовій освіті країн НАТО вона трактується як складова професійної культури офіцера, що забезпечує успішне лідерство, взаєморозуміння і командну згуртованість у багатонаціональних структурах. Дослідники (А. Любас, В. Скрипнікова, М. Арістархова, Т. Шмідт, L. Mackenzie, J. Miller, P. Olar, E. Prasolova-Furhland) підкреслюють, що розвиток міжкультурної компетентності офіцерів здійснюється через інтеграцію комунікативних, етичних і поведінкових компонентів, спрямованих на розвиток культурної чутливості та професійної гнучкості. Особливе місце у цьому процесі займають активні методи навчання – рольові ігри, тренінги, симуляції, Wargaming та кейс-стаді, що забезпечують моделювання реальних ситуацій міжкультурної взаємодії.

Методологія та методи. Метою дослідження є визначення теоретичних засад і узагальнення практичного досвіду розвитку міжкультурної компетентності офіцерів оперативного рівня у державах – членах НАТО на основі аналізу сучасної науково-педагогічної літератури, нормативних документів, а також з'ясування методів розвитку цієї компетентності в умовах військової освіти. У процесі дослідження використано комплекс взаємопов'язаних методів, зокрема теоретичні методи (аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, класифікація науково-педагогічних джерел з проблеми розвитку міжкультурної компетентності у військовій освіті), контент-аналіз наукових і навчально-методичних матеріалів, офіційних документів НАТО та національних програм військової підготовки, узагальнення практичного досвіду держав-членів НАТО з розвитку міжкультурної компетентності офіцерів.

Результати дискусії. Проблема розвитку міжкультурної компетентності у фахівців різних галузей посідає важливе місце в сучасній науково-педагогічній літературі та вивчається

дослідниками у контексті різних професійних сфер – від освіти і соціальної роботи до менеджменту, права, медицини та військової справи.

У педагогічній галузі тему формування і розвитку міжкультурної компетентності досліджували вітчизняні науковці: О. Галіцан визначає міжкультурну компетентність учителя як «інтегративний, системний, особистісно професійний конструкт, що віддзеркалює комплекс соціокультурних, культурологічних, етнолінгвістичних, іншомовних професійно зорієнтованих знань, умінь вибудовувати оптимальні стратегії міжкультурної комунікації шляхом вираження певного мовного та культурного коду в ситуаціях міжкультурної взаємодії, здатність використовувати функціонал мовних та немовних засобів взаємодії у професійному середовищі, стійку професійну позицію щодо національних кодів та етносоціокультурного різноманіття, прагнення вибудовувати площину спілкування з різними міжкультурними локальними спільнотами на підґрунті синергетики Діалогу культур» (Галіцан, 2020: 107); Т. Молнар вважає, що міжкультурна компетентність майбутнього вчителя початкової школи проявляється як «інтегративна якість, яку можна схарактеризувати: сукупністю мотивів (прагнення бути фахівцем, культурною особистістю); цінностей (міжособистісна взаємодія суб'єктів різних культур, етносів, національностей, релігій тощо); знань (української культури і культури національних меншин.); умінь (встановлювати й підтримувати діалог, переживати й усвідомлювати ситуацію міжкультурної взаємодії з учнями, батьками (родинами), колегами, обізнаність у змісті, засобах і способах взаємодії зі світом культури, що реалізується у здатності вільно орієнтуватися в міжкультурному світі, розуміти його цінності й смисли, цивілізованою поведінкою у процесі позитивної взаємодії з представниками різних культур (національностей, вірувань, рас, соціальних груп)» (Молнар, 2022: 283); О. Тищенко стверджує, що міжкультурна компетентність вчителя хореографії – це «динамічне інтегративне особистісно-професійне новоутворення, результат професійної підготовки, що забезпечує вчителю здатність до ефективної професійної діяльності в умовах культурного різноманіття сучасного суспільства та освітнього середовища» (Тищенко, 2020: 67); Г. Кравченко та Л. Яньші дійшли висновку, що міжкультурна компетентність майбутніх перекладачів «визначається як спілкування та поведінка, які є одночасно ефективними та доречними в міжкультурних взаємодіях, при цьому ефективність стосується ступеня досягнення цілей особи, а доцільність – способу та контексту досягнення цих цілей» (Кравченко & Яньші, 2021: 46); у питанні міжкультурної компетент-

ності у контексті діалогу культур, О. Пришляк (Пришляк, 2020: 232) виділяє провідні характеристики міжкультурної компетентності майбутніх фахівців соціономічних професій та стверджує, що «по-перше, її слід розглядати як умотивованість і прагнення майбутнього фахівця пізнавати і позитивно сприймати культурні особливості, цінності й ціннісні орієнтації представників інших етнокультурних спільнот; по-друге як здатність до прояву толерантності і терпимості в процесі міжкультурної взаємодії з представниками інших культур»; за В. Павлюк у професійній діяльності учителя міжкультурна компетентність є «складовою його професійної діяльності, яка передбачає загальноосвітній розвиток особистості учителя, його професійну підготовленість, розвиток його мовленнєвої культури, ерудованість в різних галузях освіти, здатність привернути увагу суспільства до результатів своєї професійної діяльності, можливість інтелектуального саморозвитку та розвитку лідерських здібностей, здатність працювати в умовах полікультурного середовища, розвиток творчого потенціалу до створення діалогу культур, вміння вести бесіду з учасниками дискусії та впроваджувати нові ідеї виховання й навчання на практиці тощо» (Павлюк, 2020: 215). Таким чином, науковцями міжкультурна компетентність визначається як інтегративна якість особистості, що поєднує лінгвістичні, культурологічні та комунікативні знання, уміння і ціннісні установки, необхідні для здійснення успішної взаємодії у полікультурному освітньому середовищі.

У контексті зазначеного, міжкультурна компетентність виступає ключовим механізмом забезпечення діалогу культур, досягнення взаєморозуміння між представниками різних етнокультурних спільнот, а також засобом їхньої адаптації до спільної професійної взаємодії в умовах міжкультурного середовища.

Іноземними науковцями також широко розглядається поняття міжкультурної компетентності у педагогічній галузі. Науковці з Латвії (Dzerviniks et al., 2024: 809) розкривають поняття міжкультурної компетентності вчителів як «їх здатність розуміти, адаптуватися та успішно працювати в різних культурних і мовних контекстах у середовищі учнів. Ця компетентність включає в себе знання, навички та ставлення, необхідні для того, щоб успішно працювати в багатокультурному та багатомовному класі». Інша група науковців з Греції (Papadopoulou et al., 2022: 516) стверджує, що «розвиток міжкультурної компетентності передбачає вміння вчителів усвідомлювати різні культурні особливості та риси своїх учнів, проявляти емпатію до різних культурно орієнтованих та визначених перцепцій учнів, а також бути готовими змінювати свої ставлення, поведінку та навчання на користь більш універсаль-

ного комунікаційного середовища в класі». Голландські вчені (Dimitrov et al., 2014: 89) описують міжкультурну компетентність викладача як «здатність підтримувати навчання студентів, які відрізняються від викладача або один від одного в мовному, культурному, соціальному чи іншому плані» та «здатність успішно залучати студентів до глобального навчання».

Дослідники наголошують, що міжкультурна компетентність формується через усвідомлення власної культурної ідентичності, розвиток толерантності та навичок діалогу культур, що забезпечує здатність педагога до професійного саморозвитку і виховання відкритості в учнів.

Узагальнюючи підходи до визначення «міжкультурна компетентність» вітчизняних і зарубіжних науковців, можна зробити висновок, що у педагогічній галузі воно трактується як інтегративна особистісно-професійна характеристика, що поєднує знання про культурні відмінності, комунікативні навички, толерантність і здатність до діалогу культур. Вона розглядається як необхідна умова успішної професійної діяльності фахівця у багатокультурному середовищі, сприяє формуванню відкритості, взаємоповаги та взаєморозуміння між представниками різних культурних спільнот.

У соціальній і гуманітарній сферах міжкультурна компетентність трактується як: ступінь прояву соціальним працівником знань, умінь і навичок, які дають змогу правильно оцінювати специфіку й умови взаємодії з представниками різних культур, що проявляються у врахуванні їхніх традицій, звичок і психологічних характеристик, знаходити адекватні форми впливу на них з метою підтримки атмосфери взаємної довіри і конструктивного співробітництва, спрямованого на досягнення спільно визначених цілей соціальної допомоги (Байбакова, 2016: 170); інтегративне утворення, що характеризує професійну властивість особистості соціального працівника в своїй практичній діяльності керуватись системою міжкультурних та загальнолюдських цінностей на засадах діалогу культур та духовних цінностей (Браніцька, 2019: 20); складне багатокompонентне утворення, що впливає на результат спілкування та взаємодії з представниками інших культур, виявляється в умінні застосовувати мовленнєві здібності, детерміновані соціокультурним контекстом, застосовувати на практиці культурні правила і норми, які визначають успішність міжкультурного спілкування (Чернета, 2023: 41); необхідна умова створення середовища, в якому може в принципі реалізовуватися і майбутня професійна діяльність, і будь-яка суб'єктивна громадянська ініціатива молодих людей з різним етнокультурним корінням (Афанасьєва, 2014: 39); процес, за допомогою якого окремі особи та системи

поважно та ефективно реагують на людей усіх культур, мов тощо, визнаючи, підтверджуючи та поважаючи цінність окремих осіб, сімей та громад, а також захищаючи та зберігаючи гідність кожного (Cultural competence in social work practice (Explanatory Document): 4); процес, за допомогою якого окремі особи та системи поважно та ефективно реагують на людей усіх культур, мов ... таким чином, що визнає, підтверджує та цінує цінність окремих осіб, сімей та громад, а також захищає та зберігає гідність кожного (Laird & Williams, 2023: 734). Отже, у соціальній і гуманітарній сферах міжкультурна компетентність розглядається як інтегративне професійно-особистісне утворення, умова або процес, що поєднують знання, уміння, цінності та установки, необхідні для плідної взаємодії з представниками різних культур. Вона виступає умовою професійної успішності соціального працівника, сприяє створенню атмосфери довіри, взаємоповаги та співпраці у багатокультурному середовищі. Таким чином, міжкультурна компетентність є ключовим чинником гуманістично орієнтованої соціальної практики.

У професійній підготовці фахівців технічного, економічного та правового профілю (міжкультурна компетентність майбутніх бакалаврів із міжнародної економіки – професійно-особистісна структура якостей, особливий стан готовності особистості до економічної професії, що відображує здатність до міжкультурного спілкування, знання методів фахової взаємодії, цінності й установки на продуктивне застосування загальнокультурної інформації під час виконання професійних обов'язків (Гнатенко, 2021: 38); міжкультурна компетентність майбутніх фахівців галузі «Інформаційні технології» – особистісне утворення, що характеризується ціннісним ставленням до національної самосвідомості й духовної культури, необхідної їй для адаптації до інших культурних умов, успішного й ефективного міжкультурного спілкування, спільної діяльності й співпраці з носіями інших культур як на професійному, так і на побутовому рівні (Костенко, 2021: 42); міжкультурна компетентність студента-юриста – інтегративна багаторівнева професійно-особистісна якість, яка синтезує сукупність знань, умінь, ставлень, ціннісних установок, обумовлених метою і завданнями міжкультурного спілкування на засадах взаємоповаги, взаєморозуміння, взаємозбагачення (Короткова, 2019: 255); міжкультурна компетентність юриста визначається як здатність здійснювати продуктивну міжкультурну взаємодію у професійній сфері, на основі володіння мультикультурними знаннями, навичками та вміннями комунікативного, соціокультурного та професійного змісту; комунікаційними стратегіями юриста; та професійно значущими особи-

стісними якостями, які сформовані фахівцем з права (Mirzaakhmedova, 2022: 181). Таким чином, у підготовці фахівців технічного, економічного та правового профілю міжкультурна компетентність постає як інтегрована професійно-особистісна якість, що поєднує знання, уміння, цінності та установки, необхідні для успішної взаємодії у міжнародному професійному середовищі. Вона забезпечує готовність фахівця до міжкультурного спілкування, адаптації та співпраці з представниками інших культур, сприяючи продуктивному виконанню професійних обов'язків. Розвинена міжкультурна компетентність є важливою складовою професійної мобільності та конкурентоспроможності сучасного фахівця у глобалізованому світі та забезпечує гнучкість, відкритість до змін та плідну співпрацю у багатокультурному середовищі.

У медицині та соціономічній сфері це поняття набуває етичного змісту: йдеться про емпатійне розуміння культурних особливостей пацієнтів чи клієнтів, забезпечуючи якісну, етичну й культурно чутливу професійну діяльність. Наприклад, «міжкультурна компетентність здобувача медичної освіти як інтегративної сутності особистості, що виступає важливою складовою фахової компетентності та визначає ступінь готовності майбутнього медичного працівника до професійної діяльності в мультикультурному середовищі» (Гальчун, 2024: 45). Або ж міжкультурна компетентність майбутніх фахівців соціономічних професій розглядається як «здатність майбутніх фахівців ефективно взаємодіяти з особами, котрі є представниками інших культур та здійснювати результативну професійну діяльність з урахуванням різниці між стереотипами мислення різних народів» (Ребуха, 2019: 338). Крім того зарубіжні науковці трактують поняття «міжкультурної компетентності працівників охорони здоров'я» як «здатність надавати ефективну, зрозумілу та шанобливу допомогу, яка надається у спосіб, сумісний з культурними переконаннями та практиками (пацієнтів) щодо здоров'я та їхньою мовою спілкування» (Anand & Lahiri, 2009: 391) та «набір навичок, ставлень та знань, що дозволяють фахівцям у галузі охорони здоров'я проявляти гнучкість, відкритість та саморефлексію при роботі з різноманітним населенням» (Fleckman et al., 2015: 214).

Значну увагу міжкультурній компетентності приділено також у сфері міжнародних відносин і туризму. На думку О. Сніговської (Сніговська, 2014: 41) «міжкультурна компетентність майбутніх фахівців з міжнародних відносин є інтегративною професійно-особистісною якість, що синтезує сукупність лінгвістичних, соціокультурних, професійних, культурологічних знань, умінь вербальної, невербальної і паравербальної комунікації, загальнокультур-

них та культурно-специфічних умінь, орієнтації (лінгвокраїнознавчої, пізнавальної, лінгвістичної, предметної, поведінкової орієнтації) на комунікацію, на змістовно-смысловій основі продуктивної реалізації функціоналу Діалогу Культур як освітнього мета-принципу». О. Рембач (Рембач, 2022: 511) розглядає «міжкультурну компетентність фахівця в галузі туризму як інтегративну професійно особистісну, здатну до саморозвитку якість, що забезпечує успіх у розв'язанні завдань міжкультурної комунікації, адаптацію та самореалізацію фахівця в іншомовному суспільстві». Дж. Най стверджує, що «сучасна дипломатія заснована на егоїзмі, змінюється дипломатією взаємних інтересів» (Nye, 1990: 153). Розглядаючи концепцію культурної компетентності в управлінні комунікаціями в кризових ситуаціях у туризмі, З. Г. Вурлумі розкриває поняття міжкультурної компетентності як «здатність розуміти та адаптуватися до культурних відмінностей у комунікації під час кризи» (Vourloumi, 2025: 9). Отже, науковці вважають, що міжкультурна компетентність у сфері міжнародних відносин і туризму виступає важливою умовою професійної успішності, адаптації та самореалізації фахівців, поєднує у собі лінгвістичні, соціокультурні та комунікативні складники та визначається як здатність до налагодження продуктивного діалогу, побудови партнерських відносин та результативного представлення власної культури у міжнародному контексті.

Окремий пласт наукових розвідок присвячено військово-педагогічній сфері, де поняття міжкультурної компетентності набуває особливого змісту, зумовленого специфікою військової служби, міжнародної взаємодії та діяльності в багатонаціональних колективах. Українські (А. Любас, В. Скрипнікова, М. Арістархова, Т. Шмідт) і зарубіжні дослідники (L. Mackenzie, J. Miller, P. Olar) розглядають міжкультурну компетентність як необхідну складову професійної підготовки військовослужбовців, що забезпечує успішну комунікацію, взаєморозуміння та спільні дії в багатокультурному військовому середовищі. Також у наукових працях розкривають цю компетентність у контексті підготовки:

- майбутніх фахівців бойового та оперативного забезпечення як «здатність цих фахівців взаємодіяти з професіоналами-представниками інших культур на основі врахування їхніх цінностей, норм, традицій, уявлень, а також обирати комунікативно доцільні способи невербальної і вербальної поведінки з метою вирішення завдань професійного характеру» (Любас, 2020: 199);

- майбутніх магістрів військового управління у професійній підготовці як «здатність провадити міжкультурну професійну комунікацію, суб'єкт-суб'єктну взаємодію на основі

динамічної комбінації соціокультурних, культурологічних, комунікативних знань, володіння досвідом поведінки в міжкультурному середовищі з метою ведення конструктивного міжкультурного діалогу та самореалізації у професійній сфері» (Скрипнікова, 2023: 67);

- майбутніх викладачів вищих військових навчальних закладів як «здатність до професійного спілкування, суб'єкт-суб'єктної взаємодії на основі динамічної комбінації культурологічних, аксіологічних, етичних та країнознавчих знань, володіння комунікативними навичками, стратегіями і тактиками спілкування та наявного досвіду міжкультурного спілкування» (Арістархова, 2023: 310);

- майбутніх військових фахівців як «комплексну характеристику особистості яка включає знання про культурні відмінності, сформоване ставлення до прийняття різноманіття, готовність до гнучкого коригування власної поведінки та комунікаційних стратегій відповідно до культурних особливостей партнерів, що забезпечує ефективну взаємодію та досягнення фахових завдань у багатокультурному середовищі, включаючи миротворчі, коаліційні та гуманітарні операції» (Шмідт, 2025: 177);

- військовослужбовців Збройних сил Сполучених Штатів як «загальні знання, навички, вміння та атрибути культури, що розвиваються через освіту, підготовку та досвід, які забезпечують можливість успішно діяти в культурно складному середовищі» (Mackenzie & Miller, 2017: 6);

- військовослужбовців Збройних сил Румунії як «достатні знання про певні культури, а також загальні знання про проблеми, що виникають під час взаємодії представників різних культур, збереження відкритості, що сприяє налагодженню та підтримці контактів з різними людьми, а також необхідні навички взаємодії з представниками інших культур» (Olar, 2021: 246).

Також питання міжкультурної компетентності військовослужбовців розглянуто в положеннях Бундесверу щодо внутрішнього керівництва. В ньому йдеться про те, що «міжкультурна компетентність офіцера є невід'ємною передумовою для виконання місії під час розгортання за кордоном» (A-2600/1. Innere Führung Selbstverständnis und Führungskultur, 2018: 15). Найбільш розгорнуте визначення наведено у центральному положенні A-1200/15 Landeskundliche Unterstützung (Центральне управління Федерального міністерства оборони Німеччини): «міжкультурна компетентність охоплює індивідуальні здібності та бажання військовослужбовців Бундесверу належним чином взаємодіяти з іншими культурами, релігіями, життєвим середовищем та їхніми особливостями в основних опера-

ціях та розгортанні, усвідомлюючи при цьому власне культурне походження, здобувати відповідні знання та навички, а також розвивати розуміння та чутливість до іноземних цінностей, поглядів та способів дії» (A-1200/15. Landeskundliche Unterstützung, 2018: 115).

Отже, міжкультурною компетентністю військовослужбовців науковці вважають інтегровану характеристику, що поєднує когнітивні, комунікативні, поведінкові та етичні компоненти, необхідні для плідного виконання завдань у багатонаціональному середовищі. У військовій освіті держав-членів НАТО ця компетентність трактується як складова оперативної культури (operational culture), що безпосередньо впливає на якість управлінських рішень, координацію дій та успішність спільних операцій. Оперативна культура в НАТО означає «спільне розуміння, доктрини та практики, які є критично важливими для багатонаціональних операцій» (Ponzariu et al., 2024: 115). Вона передбачає розробку сумісного устаткування, спільних доктрин та стандартизованих процедур, а також управління культурними відмінностями для забезпечення успішного виконання місій. НАТО зосереджується на зміцненні цієї культури через багатонаціональну співпрацю в галузі потенціалу та конкретні доктрини, що наголошують на культурній обізнаності та адаптивності в складних умовах. У межах військово-педагогічних досліджень країн НАТО розвиток міжкультурної компетентності розглядається не лише як когнітивний процес засвоєння культурних знань, а як практичне формування навичок міжкультурної взаємодії через активні методи навчання.

Дослідження, проведені в межах проекту CAMO (Cultural Awareness in Military Operations, Культурна обізнаність у військових операціях), доводять, що розуміння культурних відмінностей і розвиток навичок міжкультурної взаємодії сприяють зниженню ризику конфліктів, підвищенню рівня взаємної довіри та успішності міжвідомчої співпраці під час міжнародних операцій. Метою проєкту було «створення недорогої та гнучкої ігрової 3-D симуляції для навчання культурної обізнаності норвезьких військовослужбовців, які готуються до міжнародних операцій (Афганістан), яка може бути повторно використана для цивільних осіб, що працюють у цій галузі» (Prasolova-Furrland et al., 2014: 118). Окрім розробки симуляції, проєкт має на меті «створення науково обґрунтованої методології, керівних принципів та інструментів для розробки 3D-освітніх симуляцій для майбутнього використання в Збройних силах Норвегії» (Prasolova-Furrland et al., 2013: 905). У цьому контексті міжкультурна компетентність розглядається як ключова складова професійної готовності офіцерів оперативного рівня, яка

забезпечує взаємосумісність, гнучкість у прийнятті рішень і стійкість у кризових ситуаціях.

У роботі Б. Р. Селмескі (B. R. Selmeski) визначено, що ключовими формами розвитку міжкультурної компетентності у військовослужбовців у Збройних силах Канади є рольові ігри, тренінги з міжкультурної комунікації, симуляційні навчання та моделювання операцій у штучно створених культурних середовищах. Дослідник підкреслює, що «навчання підрозділів з інтеграцією культурних компонентів, таких як операції в симуляційних населених пунктах, тематичні тренінги, рольові ігри, польове відпрацювання забезпечує розвиток не лише знань про культуру, а й умінь швидко адаптувати поведінку до нових соціокультурних контекстів (Selmeski, 2007: 22). Важливим є також використання ситуативного аналізу (case-study), який дає змогу офіцерам оцінювати культурно зумовлені реакції місцевого населення під час операцій.

У дослідженні Е. Аббе (A. Abbe) та співавторів (Abbe et al., 2021) доведено успішність інституційних навчальних програм, що поєднують інтерактивні лекції, групові дискусії, культурні симуляції та спеціалізовані тренінги для командирів. Автори зазначають, що «розширення культурних модулів у системі професійної військової освіти забезпечує підвищення оперативної сумісності підрозділів різних країн НАТО та сприяє розвитку навичок поведінкової гнучкості, емпатії, комунікативної толерантності» (Abbe et al., 2021: 5).

У дослідженні В. Л. Джонсона (W. L. Johnson) та Л. Е. Фрідленд (L.E. Friedland) (Johnson & Friedland, 2010) описується навчальна система OLCTS («Operational Language and Culture Training System», «Система оперативного навчання мови та культурі») – симуляційна інтернет-платформа, яка моделює взаємодію героїв між собою у різнокультурному середовищі через рольові ігри та імерсивні сценарії. Імерсивним сценарієм вважається «реалістичне, створене цифровим способом середовище, призначене для повного залучення користувачів і створення у них відчуття присутності в імітованій реальності» (Cohen, 2025). «Імерсивні серйозні ігри забезпечують інтегроване навчальне середовище, в якому стажери повинні приймати рішення щодо цілей місії, логістики, а також міжкультурної та міжособистісної взаємодії із соціально-інтелектуальними віртуальними агентами» (Johnson & Friedland, 2010: 540). Автори відзначають, що «використання імерсивних серйозних ігор забезпечує глибше засвоєння міжкультурних навичок військовими перед реальними операціями» (Johnson & Friedland, 2010: 541). Через симуляцію та рольову взаємодію військовослужбовці можуть тренувати стандартні та специфічні сценарії – це дає можливість

не лише вивчати факти, а й адаптувати поведінку у динамічному середовищі. Можливості OLCTS швидко переходять на регулярне використання військовослужбовцями у Сполучених Штатах Америки, а також у країнах-союзниках.

У фінській військовій освіті Wargaming використовується як інноваційний педагогічний інструмент, спрямований на розвиток не лише тактичного, оперативного та стратегічного мислення, а й комунікативних, лідерських та міжособистісних навичок, необхідних для плідної взаємодії у багатонаціональних операціях. НАТО визначає Wargaming як «симуляцію військової операції будь-якими засобами з використанням певних правил, даних, методів та процедур» (Allied Command Operations Comprehensive Operations Planning Directive (COPD), 2010: 217). Згідно з дослідженням, «Wargaming дозволяє створити контрольоване та наближене до реального навчальне середовище, де офіцери приймають рішення в умовах невизначеності, культурної різноманітності та міжнародної взаємодії» (Saari et al., 2024: 436). Автори наголошують, що Wargaming у фінській військовій освіті дедалі частіше використовуються у спільних навчаннях із партнерами НАТО. Такі рольові сценарії, у яких учасники беруть на себе ролі представників різних країн, військових підрозділів або цивільних структур, сприяють розвитку міжкультурного розуміння, емпатії та здатності адаптувати стиль комунікації відповідно до культурних норм партнерів по коаліції. Таким чином, у системі підготовки Збройних сил та урядових структур Фінляндії Wargaming виступає не лише як інструмент розвитку аналітичного мислення, а й як механізм розвитку міжкультурної компетентності через практику співпраці, взаєморозуміння та симуляцію багатонаціональних контекстів.

Проведений аналіз наукових джерел засвідчує, що міжкультурна компетентність еволюціонує від гуманітарного до стратегічного поняття, яке охоплює освітній, професійний, управлінський і безпековий виміри. Її розвиток у військовій галузі – це не лише педагогічне завдання, а необхідна умова інтеграції у євроатлантичний безпековий простір, що визначає актуальність подальших досліджень у цій сфері.

Висновки. Проведене дослідження дозволило з'ясувати теоретичні засади й узагальнити практичний досвід розвитку міжкультурної компетентності офіцерів оперативного рівня у державах-членах НАТО. Установлено, що ця компетентність є інтегративною професійно-особистісною характеристикою, яка поєднує когнітивні, комунікативні, етичні та поведінкові складники, необхідні для ефективної взаємодії у багатонаціональному середовищі. Визначено, що в системі військової освіти країн НАТО розвиток міжкультурної компетентності

здійснюється через поєднання професійно орієнтованого навчання, культурно-психологічної підготовки та практичних тренінгових і симуляційних методів. Найбільш поширеними формами розвитку є рольові ігри, кейс-стаді, інтерактивні тренінги, моделювання ситуацій і технології Wargaming, які сприяють формуванню культурної обізнаності, емпатії, комунікативної толерантності та лідерських навичок. Доведено, що у країнах НАТО міжкультурна компетентність розглядається як складова оперативної культури, необхідної для досягнення взаємосумісності у спільних операціях і зміцнення партнерських відносин між військовими структурами. Окрему увагу приділено досвіду Фінляндії, Норвегії, Канади та США, де симуляційні технології й імерсивні освітні середовища довели ефективність у формуванні поведінкової гнучкості та міжкультурного розуміння. Результати дослідження підтверджують, що розвиток міжкультурної компетентності офіцерів є стратегічним чинником підвищення ефективності військової освіти, професійної підготовки та міжнародної взаємодії. Для Збройних Сил України впровадження подібних методів є важливим кроком до адаптації освітніх програм до стандартів НАТО та підвищення рівня оперативної взаємосумісності у багатонаціональному середовищі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Арістархова М. С. Міжкультурна компетентність майбутніх викладачів вищих військових навчальних закладів. *The 14th International scientific and practical conference "Development, education, culture: integration trends in the modern world"*. Oslo, Norway. International Science Group. 2023. p. 309–312.
2. Афанасьева Л. Світоглядно-ціннісний потенціал соціальності людини як чинник гармонізації культурно-освітнього простору. *Versus*. 3. 2014. С. 34–40.
3. Байбакова О. О. Формування міжкультурної компетентності соціальних працівників у США. *Соціальна робота в Україні: теорія і практика*. № 1–2. 2016. С. 169–176.
4. Браніцька Т. Р. Міжкультурна компетентність як важливий чинник професійної діяльності фахівців соціальної сфери. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»*. 1 (44). 2019. С. 18–22.
5. Галіцан О. А. Міжкультурна компетентність учителя сучасної школи. *Науковий журнал Інноваційна педагогіка. Теорія і методика професійної освіти*. Випуск 22. Т. 1. Видавничий дім «Гельветика». 2020. С. 106–108.
6. Гальчун Н. П. Формування міжкультурної компетентності майбутніх медичних працівників у процесі викладання іноземної мови : доктор філософії : 011 – Освітні, педагогічні науки / Волинський національний університет імені Лесі Українки. Луцьк. 2024. 367 с.
7. Гнатенко Я. В. Формування міжкультурної компетентності майбутніх бакалаврів з міжнародної еко-

номіки у процесі професійної підготовки : Кандидат педагогічних наук : 13.00.04 – Теорія і методика професійної освіти / Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка. Полтава. 2021. 258 с.

8. Короткова Ю. М. Формування міжкультурної компетентності майбутніх юристів. *Іноземні мови у вищій освіті: лінгвістичні, психолого-педагогічні та методичні перспективи* : матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференція з міжнародною участю / Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого. Харків. 2019. С. 252–256.

9. Костенко Д. В. Формування міжкультурної компетентності у майбутніх фахівців галузі «Інформаційні технології» в освітньому середовищі університету : кандидат педагогічних наук : 13.00.04 – Теорія і методика професійної освіти / Уманський державний педагогічний університет імені П. Тичини. Київ. 2021. 285 с.

10. Кравченко Г. Ю., Яньші Л. Сутність і структура міжкультурної компетентності майбутніх перекладачів. *Електронний науковий фаховий журнал «Імідж сучасного педагога»*. № 2 (197). 2021. С. 42–47.

11. Любас А. А. Форми і методи формування міжкультурної компетентності майбутніх фахівців бойового та оперативного забезпечення в Україні. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка*. Том 164 № 8. 2020. С. 196–201.

12. Молнар Т. І. Міжкультурна компетентність майбутнього вчителя початкової школи: категорійно-дефінітивний аналіз. *Журнал «Перспективи та інновації науки» (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)*. № 9(14). 2022. С. 278–285.

13. Павлюк В. І. Міжкультурна компетентність у професійній діяльності учителя. *Мова та мовлення: лінгвокультурологічний, комунікативний та дидактичний аспекти*. 2020. С. 214–216.

14. Пришляк О. Ю. Міжкультурна компетентність у контексті діалогу культур. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. № 6 (329). Ч. II. 2019. С. 228–238.

15. Ребуха Л. Формування соціально-психологічних та педагогічних складових міжкультурної компетентності майбутніх фахівців соціономічних професій. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: педагогічні науки*. 19(4). 2019. С. 337–347.

16. Рембач О. О. Теоретичні засади формування міжкультурної компетентності майбутніх фахівців туристичної галузі у закладах вищої освіти. *Наукові перспективи*. № 6(24). 2022. С. 499–513. [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2022-6\(24\)-499-513](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2022-6(24)-499-513).

17. Скрипнікова В. О. Розвиток міжкультурної компетентності майбутніх магістрів військового управління у професійній підготовці : доктор філософії : 011 – Освітні, педагогічні науки / Національний університет оборони України імені Івана Черняховського. Київ. 2023. 328 с.

18. Сніговська О. В. Формування міжкультурної компетентності майбутніх фахівців з міжнародних відносин в освітньому середовищі класичного університету : кандидат педагогічних наук : 13.00.04 – Теорія і методика професійної освіти / Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини. Умань. 2014. 341 с.

19. Тищенко О. М. Педагогічні умови формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів

хореографії в освітньому середовищі педагогічного університету. *Засоби навчальної та науково-дослідної роботи*. № 50. 2020. С. 57–71.

20. Чернета С. Міжкультурна компетентність як складова професійної компетентності фахівців із соціальної роботи. *Ввічливість. Humanitas*. Вип. 6. 2023. С. 37–44. doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2023.6.6>.

21. Шмідт Т. Методи формування міжкультурної компетентності у майбутніх військових фахівців. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: педагогічні науки*. 41(2). 2025. С. 169–181.

22. A-1200/15. Landeskundliche Unterstützung (Central Regulation of the German Federal Ministry of Defence). Section 1.4 Ausbildung Interkulturelle Kompetenz. P. 115–117.

23. A-2600/1. Innere Führung Selbstverständnis und Führungskultur (Central Regulation of the German Federal Ministry of Defence). Section 6.2.1 Menschenführung. 12. BMVg. 49 p.

24. Abbe A., Geller D., Halpin S. M. Evaluating Military Cross-Cultural Training Programs. *Expeditions with MCUP*. 2021. 59 p.

25. Allied Command Operations Comprehensive Operations Planning Directive (COPD) Interim Version 1.0. 2010. 412 p.

26. Anand R., Lahiri I. Intercultural Competence in Health Care: Developing Skills for Interculturally Competent Care. *Applying intercultural competence*. Part II. 2009. P. 387–402. <https://doi.org/10.4135/9781071872987.n23>.

27. Cohen D. 4 Types of immersive scenarios: When and how to use them in eLearning. URL: <https://www.shiftelearning.com/blog/immersive-scenarios-elearning#:~:text=So%2C%20What%20Exactly%20Are%20Immersive,practice%20skills%20or%20make%20decisions>.

28. Cultural competence in social work practice (Explanatory Document). URL: https://nlcs.w.ca/wp-content/uploads/2023/10/cultural-competence-in-social-work-practice-explanatory-document.pdf?utm_source.

29. Dimitrov N., Dawson D. L., Olsen K. C., Meadows K. N. Developing the intercultural competence of graduate students. *Canadian Journal of Higher Education*. 44(3). 2014. P. 86–103.

30. Dzerviniks J., Ušca S., Tarune I., Vindaca O. Intercultural Competence of Teachers to Work with Newcomer Children. *Education Sciences*. 14. 2024. P. 802–815. <https://doi.org/10.3390/educsci14080802>.

31. Fleckman J. M., Dal Corso M., Ramirez S., Begaliev M., Johnson C. C. Intercultural Competency in Public Health: A Call for Action to Incorporate Training into Public Health Education. *Frontiers in Public Health*. Volume 3. P. 210–216.

32. Johnson W. L., Friedland L. E. Integrating Cross-Cultural Decision Making Skills into Military Training. *Advances in Cross-Cultural Decision Making*. 2010. P. 540–549.

33. Laird S., Williams C. An applied model of cultural competence in child protection practice. *Journal of Social Work*. Volume 23. Issue 4. 2023. P. 721–740.

34. Mackenzie L., Miller J. Intercultural training in the United States military. *International Encyclopedia of Intercultural Communication*. Malden, MA : Wiley-Blackwell. 2017. 10 p.

35. Mirzaakhmedova M. Formation of intercultural competence of a lawyer in teaching a foreign language (in an example of TSUL). *Jurisprudence*. № 3. P. 176–184.

36. NATO's Strategic Warfare Development Command. Командування НАТО з розвитку стратегічних військових операцій. URL: <https://www.act.nato.int/activities/federated-interoperability/>

37. Nye J. Soft Power. *Foreign Policy*. № 80. 1990. P. 153–171.

38. Olar P. Directions of training and development of intercultural communication competence of the Romanian military personnel participating in stability and support operations. *Proceedings of the 17th International Scientific Conference Strategies XXI*. Vol. 17. No. 1. 2021. P. 244–250. DOI: <https://doi.org/10.53477/2668-2001-21-30>.

39. Papadopoulou K., Palaiologou N., Karanikola Z. Insights into Teachers' Intercultural and Global Competence within Multicultural Educational Settings. *Education Sciences*. 12(8). 502. 2022. 585 p. <https://doi.org/10.3390/educsci12080502>. URL: https://www.mdpi.com/2227-7102/12/8/502?utm_source.

40. Pînzariu S. G., Neag M. M., Pînzariu A. I. Enhancing joint training and education in NATO: a comprehensive framework for interoperability and operational effectiveness. *Scientific Bulletin*. Vol. XXIX. No. 1(57). 2024. P. 111–117.

41. Prasolova-Førland E., Fominykh M., Darisiro R., Mørch A. I., Hansen D. Preparing for International Operations and Developing Scenarios for Intercultural Communication in a Cyberworld: A Norwegian Army Example. *Computational Science XXIII. Lecture Notes in Computer Science*. Vol. 8490. Springer, Berlin, Heidelberg. 2014. P. 118–138. https://doi.org/10.1007/978-3-662-43790-2_7.

42. Prasolova-Førland E., Fominykh M., Darisiro R., Mørch A. I. Training Cultural Awareness in Military Operations in a Virtual Afghan Village: A Methodology for Scenario Development. 46th Hawaii International Conference on System Sciences (HICSS), Wailea, HI, USA. P. 903–912.

43. Saari D., Grahm H., Häkkinen T., Hautala M., Vesterinen O., Moilanen P. Wargaming in Information Warfare Training: A Study of Finnish Officials. *23rd European Conference on Cyber Warfare and Security*. University of Jyväskylä, Finland. 2024. P. 435–441.

44. Selmeski B. R. Military Cross-Cultural Competence: core concepts and individual development. *Occasional Paper Series*. Number 1. 2007. 42 p.

45. Vourloumi Z. G. The Concept of Cultural Competence in the Communication Management of Crises in Tourism. *International Journal of Novel Research in Humanity and Social Sciences*. Vol. 12. Issue 2. p. 8–19.

REFERENCES:

1. Aristarkhova M. S. (2023). Mizhkulturna kompetentnist maibutnikh vykladachiv vyshchikh viiskovykh navchalnykh zakladiv [Intercultural competence of future teachers of higher military educational institutions]. The 14th International scientific and practical conference "Development, education, culture: integration trends in the modern world. Oslo, Norway. International Science Group. [in Ukrainian].

2. Afanasieva L. (2014). Svitohliadno-tsinnisnyi potentsial sotsialnosti liudyny yak chynnyk harmonizatsii kulturno-osvitnoho prostoru [The worldview and value potential of human sociality as a factor in harmonizing the

cultural and educational space]. Versus. 3. [in Ukrainian].

3. Baibakova O. O. (2016). Formuvannia mizhkulturnoi kompetentnosti sotsialnykh pratsivnykiv u SSHa [The formation of intercultural competence of future social workers at the institutes of higher education in the USA]. *Sotsialna robota v Ukraini: teoriia i praktyka*. №. 1–2. [in Ukrainian].

4. Branitska T. R. (2019). Mizhkulturna kompetentnist yak vazhlyvyi chynnyk profesiinoi diialnosti fakhivtsiv sotsialnoi sfery [Intercultural competence as an important factor in the professional activity of social sphere specialists]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Seria: «Pedahohika. Sotsialna robota»*. 1 (44). [in Ukrainian].

5. Halitsan O. A. (2020). Mizhkulturna kompetentnist uchytelia suchasnoi shkoly [Intercultural competence of a contemporary school teacher]. *Naukovyi zhurnal Innovatsiina pedahohika. Teoriia i metodyka profesiinoi osvity*. Vypusk 22. T. 1. Vydavnychiy dim «Helvetyka». [in Ukrainian].

6. Halchun N. P. (2024). Formuvannia mizhkulturnoi kompetentnosti maibutnikh medychnykh pratsivnykiv u protsesi vykladannia inozemnoi movy [Forming of Intercultural Competency of Future Medical Specialists in the Process of Foreign Languages Teaching] : Doktor filosofii : spets. 011 – Osvitni, pedahohichni nauky. Volynskiy natsionalnyi universytet imeni Lesi Ukrainky – Lutsk. [in Ukrainian].

7. Hnatenko Ya. V. (2021). Formuvannia mizhkulturnoi kompetentnosti maibutnikh bakalavriv z mizhnarodnoi ekonomiky u protsesi profesiinoi pidhotovky [Formation of intercultural competence of future bachelors in international economics in the process of professional training] : Kandydat pedahohichnykh nauk : spets. 13.00.04 – Teoriia i metodyka profesiinoi osvity. Poltavskiy natsionalnyi pedahohichnyi universytet imeni V. H. Korolenka. – Poltava. [in Ukrainian].

8. Korotkova Yu. M. (2019). Formuvannia mizhkulturnoi kompetentnosti maibutnikh yurystiv [Formation of inter-cultural competence of future lawyers at basic training in higher educational institutions]. Inozemni movy u vyshchii osviti: lnhvistychni, psykholoho-pedahohichni ta metodychni perspektyvy. Materialy IV Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi Internet-konferentsiia z mizhnarodnoiu uchastiu. Natsionalnyi yurydychnyi universytet imeni Yaroslava Mudroho. Kharkiv. [in Ukrainian].

9. Kostenko D. V. (2021). Formuvannia mizhkulturnoi kompetentnosti u maibutnikh fakhivtsiv haluzi «Informatsiini tekhnolohii» v osvitnomu seredovyschi universytetu [Formation of Intercultural Competence in future specialists of the Information Technology Branch in the University's Educational Environment] : Kandydat pedahohichnykh nauk : spets. 13.00.04 – Teoriia i metodyka profesiinoi osvity. Umanskyi derzhavnyi pedahohichnyi universytet imeni P. Tychyny Kyiv. [in Ukrainian].

10. Kravchenko H. Yu., Yanshi L. (2021). Sutnist i struktura mizhkulturnoi kompetentnosti maibutnikh perekladachiv [The essence and structure of intercultural competence of future translators]. *Elektronnyi naukovyi fakhovyi zhurnal «Imidzh suchasnoho pedahoha»*. № 2 (197). [in Ukrainian].

11. Liubas A. A. (2020). Formy i metody formuvannia mizhkulturnoi kompetentnosti maibutnikh fakhivtsiv boiovoho ta operatyvnoho zabezpechennia v Ukraini [Forms and methods of building intercultural compe-

tence by prospective specialists of combat and operational support]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Chernihivskiy kolehium» imeni T. H. Shevchenka*. Tom 164 № 8. [in Ukrainian].

12. Molnar T. I. (2022). Mizhkulturna kompetentnist maibutnoho vchytelia pochatkovoї shkoly: katehoriino-definityvnyi analiz [Multicultural competence of the future primary school teacher: the categorical and definitive analysis]. *Zhurnal «Perspektyvy ta innovatsii nauky»* (Seriia «Pedahohika», Seriia «Psykhologhiia», Seriia «Medytsyna»). № 9(14). [in Ukrainian].

13. Pavliuk V. I. (2020). Mizhkulturna kompetentnist u profesiinii diialnosti uchytelia [Intercultural competence in the professional activity of a teacher]. *Mova ta movlennia: linhvokulturolohichni, komunikatyvnyi ta dydaktychni aspekty*. [in Ukrainian].

14. Pryshliak O. Yu. (2019). Mizhkulturna kompetentnist u konteksti dialohu kultur [Intercultural competence in the context of cultural dialogue]. *Visnyk LNU imeni Tarasa Shevchenka*. № 6 (329). Ch. II. [in Ukrainian].

15. Rebukha L. (2019). Formuvannia sotsialno-psykhologichnykh ta pedahohichnykh skladovykh mizhkulturnoi kompetentnosti maibutnikh fakhivtsiv sotsionomichnykh profesii [Formation of socio-psychological and pedagogical components of intercultural competence of future specialists in social professions]. *Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy*. Seriia: pedahohichni nauky. 19(4). [in Ukrainian].

16. Rembach O. O. (2022). Teoretychni zasady formuvannia mizhkulturnoi kompetentnosti maibutnikh fakhivtsiv turystychnoi haluzi u zakladakh vyshchoi osvity [Theoretical principles of forming intercultural competence of future specialists in the tourism industry in higher education institutions]. *Naukovi perspektyvy*. № 6(24). [in Ukrainian].

17. Skrypnikova V. O. (2023). Rozvytok mizhkulturnoi kompetentnosti maibutnikh mahistriv viiskovoho upravlinnia u profesiinii pidhotovtsi [Development of Intercultural competence of Future Masters of Military Management in the Professional Training] : Doktor filosofii : spets. 011 – Osvitni, pedahohichni nauky. *Natsionalnyi universytet oborony Ukrainy imeni Ivana Cherniakhovskoho*. Kyiv. [in Ukrainian].

18. Snihovska O. V. (2014). Formuvannia mizhkulturnoi kompetentnosti maibutnikh fakhivtsiv z mizhnarodnykh vidnosyn v osvitnomu seredovyshchi klasychnoho universytetu [Formation of intercultural competence of future specialists in international relations in the educational environment of a classical university] : Kandydat pedahohichnykh nauk : spets. 13.00.04 – Teoriia i metodyka profesiinoi osvity. *Umskyi derzhavnyi pedahohichnyi universytet imeni Pavla Tychyny*. Uman. [in Ukrainian].

19. Tishchenko O. M. (2020). Pedahohichni umovy formuvannia mizhkulturnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv khoreohrafii v osvitnomu seredovyshchi pedahohichnoho universytetu [Pedagogical conditions for the formation of intercultural competence of future dance teachers in the educational environment of a pedagogical university]. *Zasoby navchalnoi ta naukovo-doslidnoi roboty*. №. 50. [in Ukrainian].

20. Cherneta S. (2023). Mizhkulturna kompetentnist yak skladova profesiinoi kompetentnosti fakhivtsiv iz sotsialnoi roboty [Intercultural competence as a component

of professional competence of social work specialists]. *Vvichlyvist. Humanitas*. Vyp. 6. [in Ukrainian].

21. Shmidt T. (2025). Metody formuvannia mizhkulturnoi kompetentnosti u maibutnikh viiskovykh fakhivtsiv [Methods of developing intercultural competence in future military specialists]. *Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy*. Seriia: pedahohichni nauky. 41(2). [in Ukrainian].

22. A-1200/15. Landeskundliche Unterstützung (Central Regulation of the German Federal Ministry of Defence). Section 1.4 Ausbildung Interkulturelle Kompetenz. P. 115–117.

23. A-2600/1. Innere Führung Selbstverständnis und Führungskultur (Central Regulation of the German Federal Ministry of Defence). Section 6.2.1 Menschenführung. 12. BMVg. 49 p.

24. Abbe A., Geller D., Halpin S. M. Evaluating Military Cross-Cultural Training Programs. *Expeditions with MCUP*. 2021. 59 p.

25. Allied Command Operations Comprehensive Operations Planning Directive (COPD) Interim Version 1.0. 2010. 412 p.

26. Anand R., Lahiri I. Intercultural Competence in Health Care: Developing Skills for Interculturally Competent Care. *Applying intercultural competence*. Part II. 2009. P. 387–402. <https://doi.org/10.4135/9781071872987.n23>.

27. Cohen D. 4 Types of immersive scenarios: When and how to use them in eLearning. URL: <https://www.shiftelearning.com/blog/immersive-scenarios-elearning#:~:text=So%2C%20What%20Exactly%20Are%20Immersive,practice%20skills%20or%20make%20decisions>.

28. Cultural competence in social work practice (Explanatory Document). URL: https://nlcs.ca/wp-content/uploads/2023/10/cultural-competence-in-social-work-practice-explanatory-document.pdf?utm_source.

29. Dimitrov N., Dawson D. L., Olsen K. C., Meadows K. N. Developing the intercultural competence of graduate students. *Canadian Journal of Higher Education*. 44(3). 2014. P. 86–103.

30. Dzerviniks J., Ušca S., Tarune I., Vindaca O. Intercultural Competence of Teachers to Work with Newcomer Children. *Education Sciences*. 14. 2024. P. 802–815. URL: <https://doi.org/10.3390/educsci14080802>.

31. Fleckman J. M., Dal Corso M., Ramirez S., Begaliev M., Johnson C. C. Intercultural Competency in Public Health: A Call for Action to Incorporate Training into Public Health Education. *Frontiers in Public Health*. Volume 3. P. 210–216.

32. Johnson W. L., Friedland L. E. Integrating Cross-Cultural Decision Making Skills into Military Training. *Advances in Cross-Cultural Decision Making*. 2010. P. 540–549.

33. Laird S., Williams C. An applied model of cultural competence in child protection practice. *Journal of Social Work*. Volume 23. Issue 4. 2023. P. 721–740.

34. Mackenzie L., Miller J. Intercultural training in the United States military. *International Encyclopedia of Intercultural Communication*. Malden, MA: Wiley-Blackwell. 2017. 10 p.

35. Mirzaakhmedova M. Formation of intercultural competence of a lawyer in teaching a foreign language (in an example of TSUL). *Jurisprudence*. № 3. P. 176–184.

36. NATO's Strategic Warfare Development Command. Командування НАТО з розвитку стратегічних військових операцій. URL: <https://www.act.nato.int/activities/federated-interoperability/>
37. Nye J. Soft Power. *Foreign Policy*. № 80. 1990. P. 153–171.
38. Olar P. Directions of training and development of intercultural communication competence of the Romanian military personnel participating in stability and support operations. *Proceedings of the 17th International Scientific Conference Strategies XXI*. Vol. 17. No. 1. 2021. P. 244–250. DOI: <https://doi.org/10.53477/2668-2001-21-30>.
39. Papadopoulou K., Palaiologou N., Karanikola Z. Insights into Teachers' Intercultural and Global Competence within Multicultural Educational Settings. *Education Sciences*. 12(8). 502. 2022. 585 p. <https://doi.org/10.3390/educsci12080502>. URL: https://www.mdpi.com/2227-7102/12/8/502?utm_source.
40. Pinzariu S. G., Neag M. M., Pinzariu A. I. Enhancing joint training and education in NATO: a comprehensive framework for interoperability and operational effectiveness. *Scientific Bulletin*. Vol. XXIX. No. 1(57). 2024. P. 111–117.
41. Prasolova-Førland E., Fominykh M., Darisiro R., Mørch A. I., Hansen D. Preparing for International Operations and Developing Scenarios for Intercultural Communication in a Cyberworld: A Norwegian Army Example. *Computational Science XXIII. Lecture Notes in Computer Science*. Vol 8490. Springer, Berlin, Heidelberg. 2014. P. 118–138. https://doi.org/10.1007/978-3-662-43790-2_7.
42. Prasolova-Førland E., Fominykh M., Darisiro R., Mørch A. I. Training Cultural Awareness in Military Operations in a Virtual Afghan Village: A Methodology for Scenario Development. 46th Hawaii International Conference on System Sciences (HICSS), Wailea, HI, USA. P. 903–912.
43. Saari D., Grahn H., Häkkinen T., Hautala M., Vesterinen O., Moilanen P. Wargaming in Information Warfare Training: A Study of Finnish Officials. *23rd European Conference on Cyber Warfare and Security*. University of Jyväskylä, Finland. 2024. P. 435–441.
44. Selmeski B. R. Military Cross-Cultural Competence: core concepts and individual development. *Occasional Paper Series*. Number 1. 2007. 42 p.
45. Vourloumi Z. G. The Concept of Cultural Competence in the Communication Management of Crises in Tourism. *International Journal of Novel Research in Humanity and Social Sciences*. Vol. 12. Issue 2. p. 8–19.
- Стаття надійшла до редакції: 22.09.2025
Прийнята до друку: 27.10.2025
Опублікована: 26.12.2025